

Lausunto

25.08.2025

Asia: VN/33009/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen talouden hoitamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Amnesty International Suomen osasto lausuu esitysluonnoksesta perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta.

Lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi laki julkisen talouden hoitamisesta ja laki talouspolitiikan arviointineuvostosta. Valtiovarainministeriön mukaan esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön 30.4.2024 voimaan tulleista EU:n uusista finanssipoliittisista säännöistä seuraavat muutostarpeet. Esitysluonnos sisältää kuitenkin myös sellaisia ehdotuksia, jotka eivät liity EU-oikeudesta johtuviin vaatimuksiin ja esitetyt muutokset ylittävät monilta osin sen, mitä EU-sääntelyn kansallinen toimeenpano edellyttäisi.

Uudessa finanssipoliittisessa laissa säädettäisiin kansallisesta pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteesta, joka olisi enintään 40 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi valtioneuvoston tulisi asettaa tavoite velkasuhteen alentamisesta vähintään yhdellä prosenttiyksiköllä vuosittain, jotta velkasuhde laskisi kohti velkatavoitetta.

Esitysluonnoksen mukaan vaalikaudella 2027–2031 esitettävät muutokset edellyttäisivät julkisen talouden sopeuttamista yhteensä jopa 8,3 miljardilla eurolla. Vuonna 2031 alkavalla kaudella sopeutus olisi 0,5–4,3 miljardia euroa riippuen sopeutuskauden pituudesta. Esitysluonnoksen mukaan pitkän aikavälin velkatavoitteen saavuttaminen kestäisi lähemmäs 50 vuotta.

On selvää, että lakihanke on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävä. Esitetyn mittaluokan pitkäaikainen sopeuttaminen vaikuttaisi oleellisesti julkisen vallan kykyyn noudattaa perus- ja

ihmisoikeusvelvoitteitaan. Tähän vaikuttavat osaltaan jo kuluvalle vaalikaudella päätetyt mittavat sosiaaliturva- ja sosiaali- ja terveydenhuollon leikkaukset.

Tästä huolimatta esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia ei ole edes yritetty arvioida, vaan arviointi puuttuu esityksestä kokonaan. Amnesty pitää puutetta erittäin ongelmallisena ja katsoo, että arviointi tulee liittää esitykseen sen jatkovalmistelussa.

Lisäksi on huomattavaa, että jaksossa 11 'Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö' ei ole lainkaan arvioitu esityksen suhdetta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Esityksen suhdetta perustuslakiin ei ole arvioitu myöskään perusoikeuksien kannalta. Tämä puute on korjattava esityksen jatkovalmistelussa.

Esitysluonnoksen mukaan "[o]lennaisesti EU:n perussopimusten viitearvoa, 60 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, pienempi velkataso antaisi finanssipoliittista liikkumavaraa sekä erilaisten kriisien varalle että suhteessa EU-menettelyihin". Esitysluonnoksessa ei kuitenkaan arvioida esitettävien lakimuutosten vaikutusta mahdollisiin kriisioloihin ennen merkittävästi pienemmän velkatason saavuttamista. Esitysluonnoksesta ei ilmene joustomekanismeja edes mahdollisessa kansallisessa kriisissä. Esitysluonnoksen mukaan ainoastaan asiantuntijaneuvostomuotoinen talouspolitiikan arviointineuvosto voisi arvioida "hyväksyttäviä perusteita" tavoitteesta poikkeamiselle (s. 37–38). Joustomekanismin puute olisi merkittävä riski perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta etenkin kriisitilanteissa, jossa valtiolla voi olla tarve mobilisoida erilaisia resursseja oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi lyhyellä aikavälillä.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista koskevat velvoitteet ovat ennen kaikkea valtion velvoitteita. Valtio ei voi sysätä näitä velvoitteitaan asiantuntijaneuvostomuotoiselle talouspolitiikan arviointineuvostolle. Amnesty muistuttaa valtion velvollisuudesta edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä turvata oikeuksien ydinalueen toteutuminen kaikissa tilanteissa. Amnesty katsoo, että esitys on välttämätöntä tuoda perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Esityksen ilmeisten, laaja-alaisen ja pitkäaikaisten perus- ja ihmisoikeusriskien vuoksi Amnesty katsoo, ettei esitystä tule edistää sen nykyisessä muodossa.

Sato Mariko
Amnesty International Suomen osasto